من لەکوێم و چی دەکەم؟.. نیهاد جامی

لەئێستادا لەکوێیت؟ پرسیارێک ساتی وا مرۆڤ هەوبەرووی دەکرێتەوە، ئەوە گەڕان نیە بەدوای بوونی تۆ لەشوێندا، هێندەی پرسێکی کەمایەتیە بۆ زانینی بوونت لەجوگرافیای گەردووندا، دژێت بتوانین مانایەکی فراوانتر بۆ پرسیارە بدەین، بۆی بوون لە ئاستی زانینی جوگرافیەوە بگەڕێین بۆ بوونی کولتووریی، ئەنگۆ بپرسین ئەوێیان چۆن هەوو دەدات، بابەتەکە هێندە نابەتە تیەریی، بۆقەد ئەوەی هەوڵەکە بۆ نووسینەوەی ساتی ئامادەبوونی کولتوریی تۆ لەشوێندا، ئەوە بیرکردنەوەیە لەو رۆژانەی تەدەپەڕن، بۆ ئەوەی لەناو تۆی کەمایەتی ئاگاداری دەستکانت بکەیتەوە تۆ خۆریکی چیت، هەر بۆاست گرنگە مرۆڤ لەناو تۆی کەمایەتی ئەو هەموو بانگشێیە بۆ هەر کارێک بکات کە ئەنجامی دەدات؟

رەنگە گرنگیەکەی لەوەدا بێت تۆ خۆریکی کاری کولتوریی و پەویستە ئەوانیتر هەواڵت بزانن، بۆلام ئەو قسەیە بۆ نوسەر و هونەرمەندکان ڕاستە، نەک بۆ مرۆڤکی وەک من کەی ژیان ئەدەب وهونەر تەنیا هەوڵکی چڕبەخشی خودگرایانە بووە، ساتی گوزارشت کردن بووە لە خەم، بەدگمەن ژانرێک هەبووە ئەزموونم نەکردبێت، پەیوەندی بە هونەرمەندبوون و نوسەر بوونەوە نەبووە، بۆقەد ئەوەی گەڕان بووە بۆناو زمانە جیاوازەکان لەپێناو ئەوەی چۆن دەتوانم ساتەکانی خەم بنیات بنەمەوە، هێندەک دەخشبوونە پێی، ئەوانە وەک من گیردەی زمانیتر بوون بۆ گوزارشت کردن لەخەیان، بۆشکەی تریان تۆڕ بوون کە ئەو کارانەیان بۆ دە نیە، ئەوانە بریتی بوونە لەنوسەرو هونەرمەندکان، پسپۆڕانی ئەو بوارە کە دەتوانن ناوی مەزن بن، بۆلام بۆ بۆای ئەمە مەرج نیە ناوە مەزنەکان بتوانن ژیانی ڕاستەقینەی خەیان بژین، ڕاستە سەرەنجام ئەدەب و هونەر لەپێناو ئاسوودەیی مرۆڤدایە، ئاسودەییەک دانەرەکان بیری لە ناکۆنەوە، بۆلام خوێنەرو بینەر بۆیان گرنگە گوزارشت لەوان بکات، منیش بەهەمان شێوە کاتێک کامەرام بەدەستەوە بێت یاخود وەک دەرهێنەر لەشانە بم، وەک ئەو بینەری فیلم و شانۆیانە بەدوای چڕ و ئارامی گەڕاوم، نەک بەدوای ناوی دەرهێنەر بوون.

ئەو دەمەی کتێبکم نووسیوە، من وەک خوێنەر بیر لەچڕی خوێندنەوە دەکەم، نەک خولقێنەری شاکار، هەر بۆیە لایکی تۆڕ کەمایەتیەکان هیچ کاتێک بۆم گرنگ نەبوون، کاتێکیش بۆکاریان ناهێنم خۆشترین

ساتەکانی خەم دەژیم، بەتایبەت لەئەزموونکردنی ژیانی خەرئاوایی، گەنجانەوەی ڕووداو ئەو چیرۆکانەی هەرگیز ڕوویان نەدا، ئارەزووی گەنجانەوەیانم دەکرد، ئەوانەی کە لەژیانمدا ڕوویاندا هیچ کاتێک بیر لەنووسینەوەیان ناکەمەوە، چونکە من بە خەم تاقەتی گەنجانەوەی ژیانم نیە، ئەوە وایکرد ڕەمان بنووسم، چەژی زەری بە خەم و خونەرێک بخشی، بەڵام ئەوانەش کە تووڕە دەبن، پەمناخشە دەبمە هەی ناڕەحەتیان، لەکاتێکدا نووسەرانی ئەو بوارە گەر هەراسان بن وا تەدەگەن عەرشی بوارەکەیان دەکەوێتە ژێر هەڕەشەوە، لەکاتێکدا من لەوە بەتواناترم کاریگەریم بە سەر خەشم هەبێت نەوەک بە مامەستایانی ئەدیب.

چەژی خونەر بوون هەمان چەژی بینەر بوونە، کاتێک کامەرا بەدەستەوە دەگریت ئەو وێنە و فیلمانەی هەست دەکەیت دواتر لەرێکخستنەوەیان مانایەکتر دەخولقێنێت، ئەوە بیرکردنەوە نیە لەدرووست کردنی فیلم، هێندەی وەک بینەرێک بەدوای چەژی بینینەوە ئەنجام دەدرێت، ئەوەی لەپشت ئەو بیرکردنەوەیە من نیم، من تەنیا بە خەم و ئاسودەییەکانم کار دەکەم، ئەستاش چەندین کتێب و فیلم و وێنەم لە لایە بە پەویستم نەزانیوە جارە ببینرێن و بەدنیاییەوە لەداهاتوودا ئەوانەی ئارەزووی بکەن هەموویان دەخونەوەو دەبینن، ئەوەش وەڵامی پرسیارەکەی سەرەتا بوو، کە من لەئەستادا چیدەکەم، لەئەستابوونی من واز لەشوێن بێنە، گرنگ ئەوەیە لەهەر شوێنەک بم، من بەدوای هەڵەی شانەو کتێبخانەکان دەگەڕێم، ئەو دوو شوێنە ماڵی ئاستەقینەی منە، کاتێکیش بیر لەخەم دەکەمەوە، بە ئەوەی پشوویەک بە خەم بدەم، کامەراکەم بەدەستەوە دەگرم و خەریکی وێنەگرتنی چرکەیەکەم کە ڕەنگە ساتی بینینی نەک مرۆڤکانی ناو وێنەکە لەژیاندا نەمابن، بەڵکو لەوانەیە منیش چیتر لەرە لەسەر ئەم زەویە لەگەڵ ئەوە نەبم، دووریش نیە، هێندەک بە ئاگایی یەکتری باس لەوە بکێن ئەوان لەناو ئەو وێنەیە دەرکەوتوون، خە ئەو کات هەر یەکتریشیان نەناسیبوو، ئەوە ساتە ئاستەقینەکەی چەژی ئەستا بوونە بە من، کە شوێنەکان تەنیا ماڵێکن بە گوزارشت کردن لەهەستی ئاسودەیی خونەربوون و بینەربوونت لەبەردەم کتێب و لەناو هەڵەی شانە، ئەو دەمەی کامەراکەت بەدەستەوەیە، دەتەوێت هەموو ئەوانە وەک چیرۆکێکی وێنەیی یاخود وەک دیمەنی فیلمێک تەمار بکەیت، دەنیام ئەستا ئەزانیت من لەکۆم و خەریکی چیم لەم ژیانەدا.

بەر لە دووژمنی ناپاکان لە ناوبەرن.. گەران هەڵبژێری

{گەر دە فیشەکم پێبێت نای دەنێم بە ناپاکانەوە و تەنها یەکێکی دەنێم بەدوژمنەوە / چیقارا}

ناپاک تاک یا کۆ گەورەترین زیانی بە دەزی گەلی کورد گەیاندوە، ئیدی لە دیرکی کۆندابووبێت یاخود لەسەردەمی پێدابوونی حیزب و سەرهەڵدانی شۆڕشی چەکداریدابووبێت.

مەسەلەی بوونی ناپاک شتێکی نوێ نیە ، هەر لە دەمی پێدابوونی شۆڕو ناکۆکی و ململانێی نێو شارستانیەکان و مرۆڤکان لەپێناوی کۆنترۆڵکردنی خاک و شوێنی ستراتیژی هەبووە و تا ئێستاش درێژەی هەیە.

لەمێژوودا چەندین شارستانی، ئیمپراتۆریەت، دەوڵەت، حکومەت، جەنگ بەهەی کاری ناپاکانەوە زیانیان پێگەشتوە، یاخود شکستیان هێناوە. ناپاکی یا سیخوڕی کردارێک نیە تایبەت بێت بە نەتەوەیەک یا دەسەڵاتێک بەڵکو زۆربەی نەتەوەکان ناپاکیان تێدا هەبووەو هەیە.

گەر کوردستان بەنموونە بگرین بەمان دەردەکەوێت هەرگیز ناپاکی لە نێبەراوە ، بەتایبەت لەدەمی پێدابوونی حیزب و سەرهەڵدانی شۆڕشی چەکداریەوە تا ئێستاژی ئەمڕۆ .

ئەو پێشمەرگانەی بە سەردانی خێزان و کەسوکاریان دەهاتنەوە نێو شارەکان و پاشان دەستگیر دەکران، ئەوانەی خەبەریان لێدەدان کوردبوون و لە پێناوی بەڵێک پارەدا ئەو کارەیان دەکرد و پشمەرگەکانیان بە سەدارە دەگەیاند.یاخود ئاشکراکردنی شانە حیزبیەکانی نێو باژێرەکان و دەستگیرکردنیان ،دیسان هەرئەوانەش کاری سیخوری کوردبوون.پێدانی زانیاری هەستیار دەربارەی هێزی پێشمەرگە بە ئەمن و ئیستیخباراتی بەعس ،ئەوەش کاری کوردی ناپاک بوو.

گەر ناپاک و سیخور و جاش و بەعسی کورد نەبایە دەزگا سەرکووتکەرەکانی ڕژێم هیچیان پێ نەدەکرا .ئێم ناپاکە کوردانە مەزنترین خزمەتیان بەڕژێمی بەعس کرد ،هاوکات مەزنترین زیانیان بە دەزی کورد گەیاند.

ئەوەی جێگەی ئاسەوە لە ئێستادا ژمارەیەکی زۆر لەو سیخوڕو سەرەک

جاش و کوردە بەعسیانە لەکن یەکێتی و پارتین و پلەوپایەو مووچەو ئیمتیازاتیان بە دابین کراوە و شاهانە دەژین.
لەدوای هاپەینەوە دەزگا سیخوریەکانی وڵاتانی دراوسێ بەتایبەتی تورکیاو ئێران[میت و ئیتلاعات] دەستیان بە چالاکی کردوەو چەندین بنکەوبارەگایان لەژێر جۆرەها ناودا لەباشوور دامەزراندوە، بەجۆرێک خەیان جێگیرکردوە کە دەتوانم بڵێم هەرێم لەژێر هەژموونی ئەواندایە،کەیان مەبەست بێت و لەهەر شوێنێک بێت بەئاسانی[بەهەی سیخوری کودەتا] دەستیان پێی دەگات و لەناوی دەبەن.
جا بۆ ئەوەی ئێم دەزگا سیخوریانە کارەکانیان بەرهەمداربێت ،پێویستیان بە چاوساغ هەیە تا هەگێنیشاندێرو هاوکاریان بن،دەنا ئەوان دەستپاچە دادنیشن و هیچیان بۆناکرێت .لەو ڕووەوە هەردوو دەزگای سیخوڕی سەرکەوتووبوون لە تێجنێدکردنی ژمارەیەکی زۆر لەکوردی باشوور.هەر لەهەگێی چاوساغەکانەوە توانیان ژمارەیەک لەسەرکردەو کادێرو ئەندامی چالاکی کوردانی هەژهەڵات و باکوور بکوژن.
زۆربەی هەرزەکاری ئەو ناپاکانە لەپێناوی پارەدا ئەوکارە قێزەونە دەکەن و حسابی بزنس بە ناپاکیە دەکەن . لەبەرامبەردا خەڵکانێکی دیکە هەن کە بەهەکاری جیاواز ئەو کارە دەکەن،بە نمونە پارتیەکان بەهەی دژایەتیانەوە بە پێ کا کاو هەدەپە ئەو خزمەتە پشکێش بە میتی تورکیا دەکەن و بەردەوامیشن لەو خزمەتە.یەکێتیش بەهەی هەڵەشەو فشاری هەردوو دەزگاوە چاوپێشی دەکەن و هەندێک جاریش هاوکاریان دەکەن بە پێدانی زانیاری دەربارەی ئەو کەسانەی سەرێی کووشتنیان هاتوە.
سەیر لەوەدایە لەهەردوو زێنەکە گەر بکوژەکان دەستگیربکرێن هەرگیز نیشانیان نادەن وەک لەگەڵ سادەترین تاوانباردا دەیکەن.جگەلەمە پاش مانەوەی بکوژ لەبەندیخانە بەیەک دوورۆژ ، بەفشاری هەردوولا بە دادگایی ئازاد دەکرێت و دەگەڕێتەوە بە ئێران یا تورکیا.
مەسەلەی ناپاکی هەر لە باشوور نەوەستاوە ، بەڵکو پەیوەتدارە بە هەژئاواش،دەبیسین بەردەوام میتی تورکیا بە درێن کادێرو بەرپرسە مەدەنی و سەربازیەکانی [قەسەد] دەکەن ئامانج.لەگەڵ ئەوەی بەرپرسانی [قەسەد] بەردەوام ئەو تەڵەسیخوریانە ئاشکرا دەکەن و بە سزایان دەگەیەنن ،بەڵام بەزەبری پارە میت بەردەوام خەڵکانی نوێ بکرێ دەگرێت بە پێدانی زانیاری.
نوێترین کاری سیخوری، پێدانی زانیاری بوو دەربارەی دووکادێری باڵای[قەسەد] ئەوانیش (یوسرا دەروێش) هاوسەرەکی کانتۆنی قامیشلۆ و(لیمان شوێش) نوێنەری پێشووی کۆنگرەی ستار لە هەرێمی کوردستان، کەلە هەگای نەوان تربەسپی و قامیشلۆ لەلایەن فروکەکانی

دەولەتی تورکیای فاشیەو بەدرێن کوژران.

دەپرسم گەر کوردی ناپاک زانیاری ورد نەداتە میت ئەوان چۆن دەزانن ئەو دووبارەپرسە دەرچوونیان هەیەو بارەوکوە دەرن؟
وەک بیستوومە یەکێک لەو سیخوانەی کە چەند مانگێک لەمەوبەر دەستگیرکراوە ،کەسێکە سێ برای شەهیدی ێزکانی [قەسەدە]،ئەمە ئەوپەڕی دامانی ئەخلاق و هەستی نەتەوایەتیە کەسێک بەپارە سێ برا لەبیربکات و هاوکاری دەوڵەتێکی فاشی بکوژی براکانی بکات.
دەزانم کە تورکیا لەووی سەربازی و تەکنەلەجیای زانیاری و درنەوە بەتوانایەو قەسەد بەپێی پێویست ناتوانێت بارەنگاری ببەتەوە ،بەیە پێویستە باشتر ئاگایان لە جووڵەی خەیان و دەوروبارباتە و زار زار بەنهەنی کارەکانیان ئەنجام بدەن،دەنا بەئامانج گرتنیان بردەوام دەبیت و زیانی زیاتریان پەدەگات.
ئەرکەکی تریان وەک ئەولەویەت مامەڵەی تووندو بە بەزەییانە لەگەڵ ناپاکاندا ،چونکە پاسیڤ کردنیان یانی شکاندنی باڵی درنەکانی تورکیایە.

دیاردەی تیرار لە کەمەڵگای عەراقی وهارەمی کوردانداا!..
سابیر . م

سارەتا ئەوە بەڵین کە خودی زمانحاڵی مەدیا بارژوازیەکانی دەسەڵات و ئەپۆزیسیۆن و هەموو لایەنەکانی تر کە ماهیەتی چینایەتیان دژ بە کارگەران و کەمەنیزمە ، دان بەوەدا ئەنێن کە هەنگە هێزێک نیە بە بەبیستنی هەواڵی تیرارکردنی گەنجێک یان ژنێک یان کچێک یان چالاکوانێک هێز بارینە سار .
تیرارکردنی (خواناس وریا) یەکەمین تیرار نیە و دوایەمین تیراریش نابێت لەم کەمەڵگایاندا.
بابزانین هەی ئەم دیاردەیە چیە ؟ ئایا تەنها کەشێی کەسایەتی و نەخۆشی دەرونی …هتد سارچاوەکەتی یان بنەمایەکی ئابووری و سیاسی و کەمەڵایەتی و فارهەنگیە کەلە کەمەڵگای عەراقی بگرە ناوچەکەو

بەدیاریکراویش کۆمۆنگای کوردیدا هەیە .
کۆمۆنگای ئەم وڵاتە دواکەوتوانە لە هەوی گۆشەی سەرمایەداریەوە بەهەمان پێسەی گۆشەی سەرمایەداری لە وڵاتانی ئەوروپاو دەوڵەتە سەرمایەداریە گەورەکاندا نەچەتە پێشەوە.
(پێوەندیەکانی بەرهەمهێنان) لەم وڵاتانەدا پێوەندیەکی بەرهەمهێنانی سەرمایەدارانەیە ، بەڵام تازەپیاکەوتوویی ئەم کۆمۆنگایانە بە ناو بازاڕی سەرمایەداری و هاتنی لە پەتاوو بەرفراوانی سیستەمی بازاڕی ئازاد و نیولیبەرالیزم وەک بازدانێکی ناسروشت و گواستنەوەیەکی لە پەتاو لە هەیکانی بەرهەمهێنانی دژبەگایەتیەوە بە هەیکانی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری نەیتوانیوە داب و نەرێتی ئاینی، و عەشیرەتی ، و خێڵەکی ، تائیفی ، پیاوسالاری دژبەژنان …هتد کەتایی پێبهێنێت بەو شێوەیەی کە لە وڵاتانی ئەوروپادا شانبەشانی گۆشەی سەرمایەداری دابو نەرێتە ئاینی و کۆمەڵایەتی و مافی ژنان و فەرهەنگیە مەدەنیەکانی تر گۆشیان کردوە کە بگونجێت لەگەڵ کێکەی سەرمایەو لابردنی ڕەگریەکانی بەردەم ئەم گۆشەکردنە، بە نمونە مارتن لەتر چاکسازی بەسەر ئاینی مەسیحدا کرد لەپەناو ئەوەی کە سەرمایەی نیشتمانی گۆشبکات و لایەنە ڕەگریەکان وەک ڕەگری لە ژنان و هەر فەرهەنگێکی تر کەمبکاتەوە.
هەروەها گەڕانکاریەکی گەورەی شێشی کۆمۆنەی پاریس کە بەیانی جیاکردنەوەی (ئاینی لە دەوڵەت) دەرکردو وە کەتایی بە دەسەڵاتداریەتی هزری دەربەگی و بکارهێنانی ئاین و ڕەواجپێدانی لەلایەن دەوڵەت و دامودەزگا ئاینیەکانی و کەنیسە وە هتد.
لە وڵاتانی دواکەوتوی ناوچەکەو عێراق و هەرێمی کوردستاندا (ئاین) سەرچاوەی بنەڕەتی دەستورو یاسایە ، هەمو سێکتەرەکانی کۆمۆنگا لە هەمو مەیدانێکاندا وەک پەروەردەو فێرکردن ……هتد پێویستە وە بناچاری وە بەزەرملی ئەبەت لەسەر ئەم دەستورەو ئەم یاسایە بەوات وە کۆمۆنگا پێیەوی بکات .
واتە لەڕەدا وە لەم کۆمۆنگایانەدا نە یاساکان مەدەنین وە نەیاساکان و دامودەزگا یاساییەکان ئازادن لە بیاڵدان بەدەر لە کارکردی دابونەرێتی عەشیرەتی و خێڵەکی و ئاینی و هەرهەمویان لە پەناو ڕاگرتنی ئەم سیستەمە کۆنەپەرستەو دواکەوتوی حوکومڕانی چەند چەمکێی (ئاین ، عەشیرەت، خێڵ ، پیاوسالاری ..) بە زەبری چەک و باندی چەکدار و میلیشیاکان پارێزگاریان لەدەکرێت.
یەکێک لە و دامودەزگا فەرهەنگیانەی کە ئەرکیان گومڕاکردن و ساردکردنەوەی خەباتی چینە چەوساوەکان دژ بە دەسەڵاتداران و چینە داراکان و سەرمایەداران کە لە کۆمۆنگا دواکەوتوکانی وەک عێراق و

ناوچەکەو هەرەمی کوردانداهەیە بریتیە لە (وەزارەتی ئەوقاف) ، هەر بە ئەم مەبەستە ئەم دەستوورو دەسەلاتە سیاسیانە ملیۆنەها دەلاریان بە درێژدان بە فەرهەنگی ئایینی و چەواشەکردنی جەماوەری چەوساوەی خەڵک داناوە کە هەو بنەما ئابووری و فەرهەنگی و فیکریەکانی چەوساندنەوەی چینایەتی پەردەپۆش بکەن وە هەرهەموو نادادی و چەوساندنەوەیەک بگەڕێنەوە بۆ بۆابوون و نەبوون بە ئایین یان دژ وەستانەوەی .
مارکس و لینین هەوەستی پڕۆلیتاریا و کۆمۆنیستەکانیان هەشنکردەتەوە بەرامبەر ئاین ، کە ئاین چ جۆرێکی سەرکوتگەرانە و چەواشەکارانە ئایینەت لە خەفەکردنی خەباتی چینایەتی چینە چەوساوەکان .
وە خودی (ئیلحاد) بە هەنگاوێکی سەرەتایی ئەزانن لە چونە پێشەوە لە خەباتیاندا دژ بە سەرمایەداران و دەوڵەتکانیاندا ، بەڵام ئەوەی شایانی باسە کۆمۆنیستەکان نابێت لە چوارچێوەی (ئیلحاد) دا قەتیس بەمێننەوە بەڵکە یەکگرتوویی پڕۆلیتاریا لە خەباتیاندا بە خاڵی سەرەکی لەبەرچاوبگرن بە جیا لە باوەڕی ئایینی و قەومی و هەگەزی وە هەنگی پەست و ...هتد ، بەڵام لەهەمان کاتیشدا پێویستە هەشنکەرەوانەی سیاسی و فیکری خەیان درێژە پێبدەن دژ بە هەرجۆرە چەواشەکاریەکی ئاین لەسەر خەباتی یەکگرتوانەی چینە چەوساوەکان .
لەبەر ئەوەش کە (وەزارەتی ئەوقاف) بەشێکی سەرەکیە لەم دامودەزگا و سیستەمە سەرمایەداریە دواکەوتووەی کە لەم وڵاتانەدا هەیە هەربۆیە هەمیشە ئیمکانیاتێکی ماڵی گەورەیان لەبەردەستدایە هەم بە کردنەوەو نەژەنکردنەوەی مزگەوتکان وە هەم بە پەروەردەو دروستکردن و هەنانە ئاراوەی سەدەها بگرە هەزارەها مەلای ئاینی کە پێشکەیان پاراستنی ئەم دامودەزگا و سیستەمەیەو هەروەها پاراستنی دەسەلات و دامودەزگاکانیانە ، وە بەم شێوەیە گوتاری توندوتیژی سیاسی و ئاینی تەکفیر بەیەککراون لە لایەن ئەم دامودەزگا زەبەلاحەی (وەزارەتی ئەوقاف) وە بەیاننامەی سەرکەنەو ئیدانەی کوشتن و تیرۆرکردنی گەنجانێکی وەک (خواناس وریا) بە ڕاشکاوی نابینرێت وە ناتوانن دژ بەو تاکە مەلاو کەسایەتیە ئاینیانەش بوەستنەوە ئەگەر گوتارێکی جیاوازی توندتر یان سەلەفیانەتر هەبێت .
بۆچی (خواناس وریا) تیرۆرکرا؟
کۆمەگای عێراق و کوردی لەم چەند دەیەی دواییدا دەرگیری پێوەندیە زاڵمانەکانی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری بوونەتەوە ، وەلە بەرامبەر ئەمشدا سەدان هەزار گەنج و لاوی وریاو هزر فراوان و تێگەیشتوو لە سەرچاوەکانی چەوساندنەوەی سەرمایەداری هاتوونەتە گۆڕەپانی سیاسی و فەرهەنگی و هونەریەوە کە تەواوی ئەم سیستەمە بە

نەفرەت ئەکەن ، ھاپەیمانەکانی تەشریفکان نمونەیەکی بەرچاوی ئەم دیاردەیەن.
تیرۆرکردنی (خواناس وریا) بە ترساندن و تەقاندن و ھەگە گرتن لە گۆشەکردنی بەچون و تەوانینی زانستی و دیالەگی چینایەتی دژ بە ئاینەکان وە دواتر ھەگەکرتن لە گۆشەی ھزری خەباتی چینایەتی و دژایەتی کۆمۆنیستەکان و ئازایخوازان و بەرەی ھادیکالی ناو کۆمەگایە.
ئازادی بیرو ھا و ئازادیەکانی تاکە کەس کاتێک مسۆگەر ئەبێت کە مرۆڤ دنیا بێت لەوەی کە تەنانەت لەسەر ھەردیاردیەکی کۆمەلایەتی ،سیاسی ، ئاینی، وە فەلسەفی ، بتوانێت جیھانبینی خۆی ھەشنبکاتەوە کەسیش ھەقەشەی کوشتن و مەرگی لێنەکات .
ئاین و باوەبوون بە ئاینەکان کارەکی شەخسی و تاکەکەسەکان خۆیانە ، ھیچ ھەزەک و دەوڵەت و یاسایەک بۆی نیە پیرۆزبوونی ئاینەکی بەسەریدا فەرزبکات و بسەپێنێت ، ئەمە تەنھا ھەگایەکە ئەگەر لەم کۆمەگایەدا ھاتە دی ئەوکاتە ئەتوانین بڵێن مرۆڤکان ئازادن و ئازادی ھادەربڕین مانای تەواوی خۆی وەرئەگرێت .
تەکۆشەرانی ھەبازی خەباتی چینایەتی و کۆمۆنیستەکان بەم جۆرە تیرۆرانە ناسەمنەوە وە ئەوەندەی تر پەداگری لەسەر ھەکخستنی سیاسی و فەرھەنگی چینە چەوساوەکان ئەکەن وەک بزاڤکی گەورەتر بە دەرکەشان و ڕزگارکردنی کۆمەگا لەم بەربەریەتیەی کوشتنی کچان و ژنان و لاوانی چالاک و ھونەرمەندو ھەژنامەوانانی سیاسی شەشگەە وە دواتریش سەرکوت و کوشتنی کۆمۆنیستەکان .
ھەروەھا ئەم دیاردەی تیرۆرو (خفقان) و ھەشکۆژیەی کەلەم کۆمەگایەدا ھەیە کە لەپەناو بەرتەسکردنەوەی دیالەگ و صراعی فکری و سیاسی و چینایەتی و فەلسەفی لەناو کۆمەگادا کە بە قازانجی چینی کرێکارو چەوساوەکانی تری کۆمەگا ئەچێتە پشتەوە ، ئەوەندی تر ھزری شەشی سۆسیالیستی و کۆمۆنیستی لەناو کۆمەگادا گۆشە پێئەدات وە لەھەنگاوی دوایی خۆیان نزیکیان ئەخاتەوە کە ئەویش شەشی سۆسیالیستیە ھەم لە ناوچەکەو ھەم لە عێراق و دەڤەری کوردستاندا.

سابیر . م
بزاڤی مارکسیستی کرێکاران !
٢٥ / ٦ / ٢٠٢٣

دەبوایە من قژرج بام.. سەدیق سەعید ەواندزی

شێی کەمێک کەسێک لە شاری سلێمانی و لەو ڕۆژانەی ئابردووداو، شیعرێ جوان و بەناوبانگەکەی ئیسماعیل بەرزنجی شاعیری بیر هێنامەوە، بە ناوی (دەبوایا من قژرج بام). بەرزنجی لەو شیعرێ سادەو قووڵ و فەلسەفییەدا دەڵێت:_

دەبوایا من قژرج بام
لە هەر کوێیەک هەوەسم لێبا سازکەم بژێندبا
گەسکێیەک شێابم فەکردبا
دەبوایا من قژرج بام
هەرچی سنور هەیە بمبڕزاندبا
ئاوەی مەر و قامچی بە دەستەوەیە بە نەعلەتم کردبا
دەبوایا من قژرج بام
نەمزانیبا جنسیێ و نفوس چییە
ناوم لە هیچ دەسیەکەی دەوڵەت نەبا

بەگومان ئەم شیعرێ قەسیدەیەکی درێژ و لە ڕووی شیعری شاعیرێ بە ناو بانگەکانی جیهانی دایە. ئەمە لە بارەی ئەو شیعرەوە هیچ ناڕەحین و نووسینەکی درێژدا بە قووڵیی دەینووسەری. تەنە دەمانەوێ ئاماژێ بەوە بدەین کە ئایا قژرجەکان مرۆڤ نین؟ شیاوی ژیان وەک هەر کەسەکی ئاسایی نین؟ شیاوی شوناسی کەمەایەتی و پەروەردەیی و خزانی نین؟ بە چی دەبێ قژرجبوون هەما بێت بە پلێ و پایەیەکی کەمەایەتی نزم و میدیاکانی ئەمە کە گوایا ئیتیکییانە و پرۆفیشنانە ڕووماڵی هەواڵ دەکەن، مرۆڤ لەسەر بنەمای شوناسی کەمەایەتییانە پلەبەن بکەن و لە یەکتریییان هەڵاوەرد بکەن. بە داخەوە میدیاکانی ئەمە بە هەموو کەناڵەکانییەوە، لە ڕووماڵکردنی ئەم هەواڵەدا، بەبێ ئاوەی بیریان بێت دەستواژەی (قژرج) یان بە ئاو کەمەڵە هاوەڵاتییە، کە ڕووشانەکی کەمەایەتی و بریندارکردنەکی کەسی تێدایە بەکار هێنا. ئاگیاندنەکان بە جۆرێک مامەڵەیان لەگەڵ ئەم ڕووداوە کرد، وەک ئاوەی قژرجەکان مرۆڤ نەبن و شیاوی ژیان و ناسنامەی کەمەایەتی نەبن و هەرچەندێک لە یەکتری بکوژن ئاسایی بێت. بەگومان ئاوانیش کەمەڵە کەسەکن وەک هەر

مرۆڤکی دیکەی ئاسایی و لە زەربەی وەتانی دنیا بوونییان هەیە و خاوەنی کولتوور و نەریت و پێکهاتەی کۆمەڵایەتی خۆیانن. ئەوان زەرتر کەسانێکی کەچەرین و هەموو دنیا بە نیشتمانی خۆیان دەزانن. فۆلکلۆر و ئەدەب و شیعری تایبەت بە خۆیان هەیە. ئەوانیش وەک ئەمە مرۆڤن و هەرگیز نابەت ناسنامەی کۆمەڵایەتی ئەو تێگەیشتنە لای کەسێک دروست بکات، کە بە چاوێکی نزمتر بوانێتە ئەویتری مرۆڤ. ڕاگەیاندنەکانی ئەمە، ئێگەرچی لافی دیدگای مرۆیی و نیشتمانی لە دەدەن و گوایا پەوەرەکانی مرۆڤ و شکڵی کەسی و کۆمەڵایەتی، لە میانەی ووماڵکردنی هەواڵ و ووداوەکاندا دەکەنە پەوەر ، ئیتیکی کاری ڕۆژنامەوانی کە دیارترین بەهای ڕۆزگرتنە لە ناو و کەسیەتی و شوناسی مرۆڤ ڕەچاو دەکەن، کەچی هێندە نەزانانە سووک و ئاسان دەستەواژەی قەڕاج بەکاردێنن. بەمەش هیچ جیاوازییەک لە نێوان ئەو ئۆقرەی میدیا ئاراستە دەکات و ئەو ئۆقرە خەڵکی و میللییە نییە، کە ئێستاش بەوای وایە قەڕاجەکان جیان لە مرۆڤی ئاسایی. ڕۆژنامەنووسی پرۆفیشناڵ و میدیای ئیتیک و بە سەنگ، هەرگیز نابێتە مینبەرێک بۆ پەلەنکردنی پلە و پایەی کۆمەڵایەتی و پێگەی جەماوەریی و کەسی. لای ئەو، وەزیرێک و ژینگە دەستێک بۆ جیاوازیی پیشەیانەو وەک یەکن، چونکە دواجار هەردووکیان هەر مرۆڤن. ووماڵکردنی هەواڵ، ڕەسای ئیتیکی خۆی هەیە و ئەوە نییە ووداوێک بۆ بە لە بەرچاوگرتنی هیچ لایەنێکی بابەتی و هەواڵی و زمانەوانی، بکرێتە هەواڵ. بەکو دەبە دابەزرێتەو و ڕەچاوی هەموو بوارێکی تێدا بکرێت. بۆ تایبەتیش لە پەیوەندی بەناو و شوناسی مرۆڤکان و پلە و پایەی کۆمەڵایەتی و جەماوەریان. هەواڵ نابەت بەجەرگ بێت، ووشان و لێدانی کۆمەڵایەتی تێدا بێت و ئەوانەی پەیوەستن بەووداوەکانی نێو هەواڵەکەو، هەست بکەماسی و شکان و کەمکردنەو بکەن. دەکرا میدیاکانی ئەمە، لە بری دەستەواژەی (قەڕاج) گوزارشتی خەڵک و هاووڵاتی و کەس بە کاربێنن ودووركەونەو لەم وشە بریندارکەرە، ئێگەر گریمان ئەوان خۆشیان بەو ناوە بناسرێنەو. ئێگەر ئەمە شەوازی هەواڵ و مامەڵەی میدیا بێت لەگەڵ مرۆڤکان، دەبە خەڵکی ڕەشۆکی و ئاسایی چۆن بیر بکاتەو و ووداوەکان ببینێت؟ دواجار پێ بدە لەگەڵ بەرزنجی شاعیر دەڵێم دەبوایە منیش قەڕاج بام، هەرچی قامچی بەدەستە بە نەفرەتم کردبا، کە کوردستان پێ لە مانە.

• ئەم بابەتە لە ڕۆژنامەی (ڕۆگای کوردستان) ژمارە (1345) لە 20/6/2023 بڵاوکراوەتەو.

تیرەر.. لەتیف ئەمین

کاروانی کەمەگەی کوردی، ئەگەر ئاستەکە نەکرێتەوە، لە ئستادا بەرەو تاریکی و شەوزەنگێک هەنگاودەنێ، کە تروسکایێک ئارامی تێیدا شک نابرێ، بەرەو گەرداو و گێژاوێک سەوق لەدەدات، کە لە هیچ کەنارێکی ئارام لەنگەر ناگرێ، بەرەو ئشکەوتێکی تاریکی ئەنگوستچاو ئادەکات، کە هاتنەدەرەوەی بە نییە، بەرەو چاڵکی قووڵ خلەر دەبێتەوە، کە گەڕانەوەی بە نییە.
وەهم و خورافیات و گەمژەیی، جێی بە عەقڵ و لۆژیک و زانست لێق کردییە. تیرەر و تەقاندن و بەاوکردنەوەی بیری توندڕەیی و تەکفیر، هووبارێکی بە ئاشتی و پێکەوەژیان و ئارامی و دنیایی نەهشتەوە. (تەکفیر) شۆنی(تەفکیر)ی گرتەتەوە. مرۆڤ لەسەر بیروباوەڕی جیاواز تیرەر دەکرێت. لەسەر ئای جیاواز، دەنگی جیاواز، دینی جیاواز، مرۆڤ ژیانی لە دەسنرێتەوە. بەچی دەبێ هەموو یێک ڕەنگ و یێک دەنگ و یێک ئا و یێک دید و یێک دین و یێک بیروباوەڕ بین، ئەگینا مافی ژیانمان نییە؟ جۆن ستیوارت میل لە کتێبەکەی(لەبارەی ئازادییەوە)، دەڵێت"ئەگەر مرۆڤایەتی هەموو لەسەر یێک ئا و بەچوون بوون، تەنها کەسێک ئایکی جیاوازی هەبێت، نابێ ئەو کەسە بگیرێت بەئەوەی ئای خۆی بە ئازادانە دەربڕێت" هیچ کەسێک بۆی نییە کەسەکی دیکە ناچار بکات بەئەوەی بڕوا بە بیروباوەڕ و ئایین و ئایدیۆلۆژیاکەی ئەو بێنێت. هیچ کەسێک مافی ئەوەی نییە بەناوی ئایین و ئاسمانەوە، ڕێ لە ڕەشنگەران و ئازادیخوازان بگرێت.
ئەرکی حکوومەت و دامەزراوەکانیەتی، بەر لەو تەوژمە تونڕەو و تاریکپەرستییەی ئیسلامییەکان بگرێت، کە دیانەوە هەناسەی ئازادی لەم وڵاتە نەمێنێت، کە دەست بە هەموو قۆناغێک دەبەن، ئەگەر دەنگێکی دژەر و جیاوازی لەوە دەربڕێت. ئیسلامییەکان بە هەموو جۆرەکانیانەوە، نوێکیان پەروەردەکردووە و پێگەیاندووە، کە تەنها بە دەستڵدانێک لە پشتیان، بە تەکبیر و ئەڵاهو ئەکبەرێک، بە هاندانێک، ئامادەنە سەری هەرکەسێک ببڕن، کە لەسەر ئایینی ئەوان نەبێت، ئامادەنە هەرکەسێک تیرەر بکەن، کە بیروباوەڕێکی جیاواز لە هی ئەوانی هەبێت. گەنجێک، هەرزەکارێک، کە هیچ زانیاریێکی لەسەر ئایینەکەی خۆیشی نییە، تەنها بە گوێگرتنی وەعز

و وتاری پ لـ ق و کینـ و توند و تووڕی چـند مـلایـکی تاریکبیری مـرگدـستی ژـهرـاژ، فتوای کوشتن بـ ئـوانـ دـردـکـن، کـ نایانـوـ بـگـل مـ و مـگـل و عـوام و حـشامـات بکـون، بـئاسـانی فتـوای کوشتن و لـناوبردنی ئـوانـ دـدـن، کـ سـرچاوـی بـیاردانیان عـقـ نـک نـقل.

دـپرسین، ئـوانـی دـوـتی سیوکراتی و حوکمی شـریعـتیان دـوـت، خـ خـلافـتـکـی داعـش زـر دوور نـبـوو، بـ نـچـوونـ ناویـان و بـیعـتیـان پـ بـدـن و چـکیـان بـ هـگـرن و جیهـاد بکـن؟ ئـوـ ئـقغانستان، خـ حکوومـتی تـالیبان کار بـ شـریعـتی ئیسلامی دـکات، بـ کـچ ناکـن بـ ئـوـ؟

بـ، دـوـتی ئیسلامی(داعش) لـووی سـربازییـوـ تـکشکـنرا، ـاستـ ئـوان لـ ئـستادا هیچ شار و شارـچکـ و جوگرافیایـکی دیاریکراویان بـدـستـوـ نـماوـ، بـام داعشییـت کـتایی پـ نـهاتووـ، فیکر و عـقیدـی داعشی هـشتا هـر ماوـ و وا بـ ئاسانیش کـتایی پـ نایـت.

داعش لـ پزدانی سـلـفییـتـوـ بـربـتـوـ، داعش لـ هـناوی دونیای ئیسلامی سونـنییـوـ چـکـرـی کردووـ. داعش ئـو دـکـیـ، کـ لـ کـگـی ئیسلامی سیاسییـوـ سـری دـرهـناوـ. داعش لـنـو دـقی کـتـبـکانی عـقیدـ و شـریعـتـوـ هـناسـدـات. داعش لـ هـموو شـنـک گـرای داناوـ و ـژانـ دـتروـکـن. بـ داعش ماوـ و بـ ئـازادییـکی ـهاوـ لـناومان دـژین و دـن و دـن و هیچ بـربـست و لـمپـرـک لـبـردـمیان نییـ، بـوونیان هـیـ و کار و چـاکی و قسـی خـیان دـکـن، تـنیا ئـوـیـ چـکدار نین.

داعشـکان لـر ـاگـیاندن و ـادیـ و کـنالـی تـلـفزیـنی و دـستگای چـاپ و پـخشـی کـتـبـیـان هـیـ، داعشـکـان لـر لـسـر مینـبـری مزگـوـتـکانن و بـردـوام خـکـی گـش دـدـن، خـکـی پـم دـدـن و پـ دـکـن. داعش و تیـرـستـکان بـ ئاشکرا لـسـر لاپـکانی سـشیال میدیا دـبینـرـن و پـیامی گلاو و خـونـاوی خـیان بـاودـکـنـوـ. داعشـکان لـناو قوتابخانـکانن و بـوونـتـ ـابـر و مـستا. زـر ساویلکانـیـ ئـگـر پـمانوابـ داعش کـتایی پـ هاتووـ. داعش تـنها بـ مـاوـیـکی کـاتی لـووی سـربازییـوـ وـسـتـنرا. ئـوان خـیـان مـاس داوـ، هـر کاتـک و لـ هـر شـن و جوگرافیایـک دـرفـتیان بـ بـخسـ، مانیفـستی خـیان ـادـگـیـنن. کـمـک بارودـخـکـ بـیان لـبـاربـ، ئیعلانـی خـلافـتـکـیـان دـکـنـوـ و شمشـری ژـنگـاوی و ژـهراویـیان دـردـنن.

لـناوبردنی داعش پـویستی بـ شـشـکی فیکری و فـرهـنگی هـیـ، پـویستی بـپـداچوونـوـی سیسـتـمی پـروـردـ هـیـ. دـبـ ئـاو لـ ـگیان ببـدرـت، پـویستـ سـرچاوـ فیکری و مـعنـویـیـکانیان وشک

بکرێ، دەبێ بڕیان لێ بگیرێت. بەڵام ئەستێ نابێ بەم شێوەیە بڕەبڕ بکرێن و ئەو ئازادییە گەورانەیان پێ بدرێت. وەک نووسەری فەرەنسی(ئالیفێر ڕوا) لە کتێبی عەلمانیەت لە بڕامبەر ئیسلامدا دەڵێت"ئازادی بێ ئەو کەسانە نییە، کە دوژمنی ئازادین". ئیسلامییەکان دوژمنی ئازادی و هەموو کەسێکی ئادیخوازن، دوژمنی ئەوکەسانەن کە بڕوایان بە عەقڵانییەت و مەدەنییەت و ئینسانییەت هەیە. ئەوان بڕوایان بە جیاوازی و فرەیی و پلورالیەت و کرانەوەی عەقڵ و مرۆڤدۆستی نییە. بیرکردنەوەی چەقبەستوو و دەگم و داخراوی ئایینی، دونیا دابەشی سەر دوو بڕە دەکات، کوفر و ئیسلام، ئیمان و ئیلحاد، دیندار و بێدین، ڕەش و سپی. ئەو ئەو ئایین و ئایدیۆلۆژیا و بیروباوەڕیە، کە لە میسر(فەرەج فەدە)ی پێ تیرۆرکرا و (نەجیب مەحفووز)ی پێ خەنجەر کرا و لەرەش(خواناس وریا). لەپاڵ دەزگاکانی حکوومەت، ئەرکی نووسەر و ڕۆشنبیران و ئازادیخوازانیشە، هەڵوەستیان هەبێ و بەدەنگ نەبن لەبڕامبەر تیرۆرستان و تاریکبیران، پەیستە هەڵوەست و ناڕەزایەتی دەربڕن و ئەم شەپۆلە تووندڕەوییە تیرۆر و تەقاندنە بوەستێنن.

٢٤/٦/٢٠٢٣
لەتیف ئەمین

ژن.. شوان عەباس بەدری

ڕووبار خۆ خۆ ئەگریا
شەرمەزار بوو کە نەیتوانی
ئاگری جەستەی ژنێکی
گوندنشینی
قوربانی زەبری پیاو بکوژێنێتەوە
پەلکە زێرینەی دوای باران
ڕووی خەی وەرگەڕا لە ئاسمان
شەرمەزار بوو
کە لە دوای
ئەسری چەندین ساڵەی
ژنانی کورد

هشتا نەیتوانیو
لە ناو چاو
فرمێسکاویەکانیان
ڕەنگی ژیان و ئاسوودەیی بنەخشێنێت
هاوار لە شەرما بەدەنگ بوو
شەرمەزارە
هشتا لە گەرووی پە ئازاری ژنان
گرمە ئەکات و
جگە لە خەی
کەس گوێ لە ناخە داماوەکەی ژنان ناگرێت و
ژیان و ئاسمانیش وەك هەمیشە
بە هەستانە
چەژی لە دەستدرێژی و ئازار و ناڕەی
مەینەکانی سەر زەوی دەبینی !
تاوان...تاوان
بەو هەموو زەبروزەنگی و سادیەتەی خەی
تاوان
ڕووی خەی ڕەش کرد بوو کاتە
گوێی لە قریشکەی ژنەکی چەرمەسەر بوو
کە بە قامچی شەرەف
ژیانیان کردبوو بە جەهەنەم
پێکەنینیش
ڕووی خەی لە شەرما داپێشیبوو
کاتە بینی
کچێکی هەرزەکار
بە تاوانی خۆشویستی
باوەشی بە مەشکە پژاوەکەیدا کردبوو!!!

شەش بروسکە چیرۆک.. هەدی

گۆڤاڵی

یەیجە

هەرچی یەاتتون و کەلوپەلی ماڵوێیان بو لە پەناو گەیشتنی کۆکەیان بە هەندەران فرێشتیان! یەوێی کەیان کردبوو بەک پارە بو. لەڕوو کۆکەیان بە پیر مەرگوو بەکرد لە دەریای یەیجەدا بو بە خەراکی نەهەنگ و ماسی..!!

قەرز

بەرلەوێی بچێتە هەندەران هەمو ڕۆژە لە دوکانی دراوسەکەیاندا پاکەتەکی بە قەرز دەبرد! کاتەك گەیشتە هەندەران بە ماوەیەکی کەم بە یەتەمبەلەکی دوا مەدەل گەڵایەوە .. لە پیاسەکانیدا بە بەردەم دوکانی هاوسەکەیاندا تەدەپڕەی زەر بە خەرایی لەی دەخوێی بەیەوێی نەیناسنەوە کە یەو کوڕە قەرزارەکەیە!

نهەنی

یەکەمجاری بو پەی نابوە زانکە کە هاتە حوشکە بە شەرمەوە تەماشایەکی یەملاو یەولای دەکرد! بە سیمایەکی شەواوەوە دەردەکەوت. پاش چەند ڕۆژو مانگەك لە خوەندنداە دەرکەوت لە دنیای سزداریدا گورگەو لە پەستی مەدایە!.

ژیان

یەو بە بەردەوامی گلەیی لە ژیانی خێ دەکا. بەزاری حوسەێی لا نەهەشتبو ، ڕۆژانە لەگڕە بونی خەیدا لە دیالەگدایە .بە وایە بە یەاسانی خەم تەسلیمی یەو بەقەدەربونە بکەم؟ با کەنەدەم ململانەی ژیان بکەم.
چەند سەیرە مادام ژیان بونی هەیە کەواتە بەربەرکانە لەو ژینەدا شتەکی دابەاو نیە!!

هاوڕێ

بەیەوێی راستگۆ بەت بە خەشویستیە یەبەدیەکەی یەو هەمو ڕۆژە بە بەردەوامی سەردانی هاوڕێکانی دەکرد لە کتێبخانەکەدا. بە درۆژایی یەوکاتانەی پەویست بو سەردانی دەکردن لە دواجاردا راستگۆترین و خەشویسترین هاوڕێ کە هەگری بو کتێب بو..!!

یەکێنی رەمانسیانەی پەپولە بە چرا بە چرکەساتی مەرگ دەستپەدەکا ،چونکە لە چرکەساتی یەکەم ژوانگە گیانی بەگەردو جەستە ناسکەکەی دەسوتێت!! بۆیە بە هەمیشە پەناسەی ڕەشنایی بە پەپولەکان سوتانە!!

سەرەوبەو.. پشکۆ ناکام

((دیکتاتۆریەتی ئایینی زۆر لە دیکتاتۆریەت و ئیرهابی عەسکەری مەترسیدار تۆ..))

"ئەدۆنیس"

.....وا بزانم ئیتر پەویست ناکا کەس بۆهانەیەک بهێنێتەوە بۆ ئارایشت کردنی "ئیسلام" بۆوەی ئایینی ئاشتی و یەکتر قبوڵکردنە ، ئەم قسەیە کورد ووتەنی یەک فلسی قەڵب ناهێنێ و ئەم ڕاستییەش هیچ کام لە دواکەووتوانی ئایینەکە لێ بە بڕی نیە و "حاشا حازر"ی شمولی ناکا…

" ئیخوان ، داعش ، سەلەفی ، قاعیدە " وەک یەکن لە جێبەجێ کردنی ئەوەی خەیان ناویان ناوە " جیهاد " بڕامبەر بەوانەی وەک ئەوان بیر ناکەنەوە چونکە یەک سەرچاوەیان هەیە بە جیهادکەیان کە ئەویش " شەریعەت" و کتێبە پیرۆزکەیانە..!!! هەمموجیهادکەش کوشتنی ئەو کەسانەیە کە نەک هەر ئایینەکەیان ڕەت ئەکاتەوە بەڵکو ڕەخنە گرتنیش تاوانێ و پێیجی زۆربەیان بە ووتەکانی پێغەمبەرکەیان و هەڵەشە کردن لەوانەی قاچ خوار دائەنێن یان جورئەت بکەن بڕامبەر ئیسلام بکەکن ڕازاوەتەوە…

گەنجێکی خۆر نەدیو تەنیا لەبەر ئەوەی ڕەنگە بۆجۆرێک قسەی کردبێ کە هاوڕێ ئیسلامیەکەی وای لێک یاوەتەوە کە ئەچێتە قاڵبی "کفر" و دژایەتی کردنی خوا و پێغەمبەر و ئیسلام و .. هتد ، بۆیارە ئەزڵیەکەی قوڕیش جێ بە جێ ئەکا ، زۆر بە ئاسانی و زۆریش بە منەتانە ..!! ئەم تیرۆر و ئیرهابە هیچ پاساوێک هەڵناگرێ و هیچ

پزشک ناچێتە گیرفانی هیچ کەس کە ئەقڵی بە دونیا بشکێ ، ناکرێ بووترێ ئەم کارە دژە ئینسانیە هیچ باک گراوندکی ئایینی لە پشتەوە نیە ، خۆی لە پێجەکەی خۆیا ئەیە: هیچ کەسێ دژی پێغەمبەرەکەم بە تا قیامەت وازی لێ ناهێنم..ئەم قسەیە گرابی گەعدە و سەیران نیە ، بەکو زادەی شریعەتی ئیسلامە ، خۆ گەر بووترێ ئەم تیرۆرە دژی ئاشتی خوازیی ئیسلامە ، ئەمە جێ ی پێکەنینە ، کەسێک بە بنەمایەکی ئیسلامی پەروەردە کرابێ ئەونەی لە تێگەیشتوە وەک "جیهاد" ئەبە هەرکەسە قسەیەکی خواری کرد ئەم ئەبە لەناوی بەرە گەر هاوەڵ ی خۆشی بێ !

دیکتاتۆریەتی عەسکەری ڕەنگە دژی یان لێگەڕیا نەبی ناتکوژە تا ئەو کاتەی بە کردوە دژی دەسەڵاتەکەی ئەبی، بەڵام لە دیکتاتۆریەتی ئایینا لێگەڕ نەبوون و بە لایەنی نیە و یەخ ، یان ئەوتا ئیسلامت قبوڵە وەک خۆی یان لە بڕی مورتەد و موناڤیقەکانی و بەو سزایە ئێگەی کە سەرچاوەکەی شریعەتە جگە لەو دەیان ئایەت و حەدیسانەی تەبەنی ئەو سزایە ئەکەن...

جا نەهامەتییەکە ئەویە ئەمانە بەم بیرکردنەویە بەنە سەرحوکم ئەبە چیمان پێ بکەن ؟ ئەو کاتە دەیان سزا و پێگرافی جیهادی چاوەڕمانە ، سزای : نوژ نەکردن ، ژنی سفوور ، ئاهەنگی سەری ساڵ ، گەرانی ووتن و خواردنەوە ، ڕەژوو نەگرتن ، ڕەخنە گرتن لە ئایین و پێغەمبەرەکەی و ووتنەوەی "ئەی ڕەقیب " و سەدان تاوانی تر.. ڕەنگە هەمووشمان بە زەر و وەک "زی الموحد"ی ووتات شروالی "سەوبع" یمان پێ لەبەر کەن..

بیرەوەرییەکانی فەقێکی گومڵ.. 67 .. شەماڵ بارەوانی

بەشی(٦٧)

یەعنی مەلا سەیری فیلمی خیلاعی ناکەن؟

لە بەشی پێشوودا گوتم هەندە تونددڕەوم، تانانەت پێیکەری

کەلەشێریشم شکاند و گوتم شیرک و کفر و بت پەرستییە!
نزیک هەر ئاوەڕۆ، بیرەوە ستەملایەتکەمان هەبوو، گوتم ستەملایەتیش بە شەرعی و بە دینی و گوناحە، هیچ فڕێشتم.

زاواکەمان(ن...)هەرحی شاد، زۆر شەخی لەگەڵ دەکردم و تا بەڵکیت منی خۆش دەویست.
بیرەوە ئاوەژۆی گوتم ستەملایەت دەفڕێشم. تازە فەقێ بووم و لە لوتکەی تووندڕەویدا بووم.

جا کە گوتم: ستەملایەت بە دینی و شتێکی بە شەرعی و پیلانی جولەکەیە، گوتی: یەعنی مەلا سەیری فیلمی خیلاعی ناکەن؟
کەواى گوت: هیچ دەهری بووم. هەڵبەت ئاو بە شەخی واى دەگوت و دەویست دەمارم بگرێت و تووڕەم بکات.
هەموجار بە شەخی، قسەی بە مەلا و فەقێ و شت دەگوت و بە شتێکی لاو جێرە تووڕەی دەکردم.
ستەملایەتکەیش هەر ئاو کەیەوە.
گوتم: بەڵاش بەخێت ببێ. گوتی: نەخێر، نامەوێ. شتێ پارەیەکی دا و بردی.

کە دەیشتمە ماڵیان لەکاتی فەقەیاتی، دەیگوت: دیسان مەلای بەڵا هات و لەناگەڵ لەخەمان سەیری گەرانی و شت بکەین. کە واى دەگوت، من تووڕە دەبووم و هەموان دەیاندا قاقا.

شتێکی تر هەبوو، ئاو زاوایەمان زۆر جاوى پێ دەگرتم.
دەیگوت: کورە دەبێ، یەعنی مەلا و فەقێ نەزەری ژن و کچان ناکەن؟

ئەدی ئاو پێغەمبەرە(ناوى پێامبەرێکی دەهەنا) لە پیاوەکانی دەناردنە شەڕ و جیهاد تا بکوژرێن و ژنەکانیان لەخێ ماربەبێت؟
ئاو پێامبەرێ کامێ ژنی جوان بایە، دڵی دەچوویێ و مێردەکەی دەناردێ جەنگ و جیهاد و فەقیرێی بە کوشتن دەدا و دواتر هیچ ژنەکەی لەخێ مارەدەبێ.

کە واى دەگوت، واى باوکەم، کە قسەس دەبووم. زاوامان نەبوایە و تەمەنکی نەبوایە، هیچ خەم لەنەو چاوى دەدا.

زاواکەمان وەنەبێت بە دین وشت بێت، بەڵام کەسکی ناخپاک و سادەبوو و وەک من و ئاو ئیسلامییانە ئایینداری بە تووندڕەوی نەگرتبوو.
هەر سەبارەت بەو ستەملایەت و شتە، بەسەرهاتکی تر هەیە، هەر لەم

بەشە بەتان لێی دەدوەم.
زۆر بۆر لەو هەڵکەوتەی ئەمە سەتەلایيت بکەين، مەبەستم سانی زۆر زووتر و بەرتر، تازە سەتەلايیت هاتبوو و خەڵکی تاک و تەرا هەيان بوو.
دەيانگوتيش لە سەتەلايیت فيلمی خيلاعی دەتە سەر.
من نەمدەزانی خيلاعی يانی چی!
دواتر زانيم مەبەستيان فيلمی(پەرن)ە.
پياوێک هەبوو لە دێيەکەمان، کە تووڕەدەبوو، کفری زۆر گەورەی دەکرد.
ئەو پياوەکان و خەڵک باسيان دەکرد.
پياوەکە، کاری کشتوکاڵی و دەغودان و شتی دەکرد.
هاوڕێيەکم هەبوو، منداڵ بوو و لە تەمەنی خۆم بوو، دەيگوت: کە باران نابارێت، يان (کيسەڵ) لە گەنم دەدات، يان ئۆوساڵە مشک زۆر بێت و مشکەکان گەنم وێران بکەن، ئەو پياوە کفری زۆر دەکات.
دەيگوت: دەڵێن کە لەوەهاشتێک تووڕەبێت، دەستەکوڕەکەی: ئاسە لە داخی خوای گەورە، سەتەلايیتەکە بخرێسەر مەجموعەی هەتبەرت(ئەروپا) و فيلمی خيلاعی.

هەر سەبارەت بەو سەتەلايیتە، بيرمە ڕۆژێک سەتەلايیتەکەمان تێک چووبوو. پياوێک، کاکە(ع...)م بانگ کرد تا بێت و چاکی کاتەوە. مەسەلەی ئەو لەمپە و شتەی سەتەلايیتەکە بوو.
پياوێکی بە تەمەن لەوێ بوو، (لە ماڵی خۆمان) پياوەکە گوتی: بەی چاکەوە و بەيشی بخرێ سەر سەکس! کەوای گوت، شۆک بووم!
کە ئەوباسەم بە هاوڕێيەکم گەياندەوە، هاوڕێيەکەم گوتی: وا سەيری ئەو پياوە مەکە دێتە مزگەوت و خەڵک وەک ڕۆحانی و شت پيشان دەدات، وانيية، زۆر دووڕوو و خوڕێيە، من زانياری تەواوم لەسەری هەيە و لە ماڵەوە بەردەوام سەيری فيلمی خيلاعی دەکات.
لەوساتەوە من ڕوانگەيەکی خراپم سەبارەت بە سەتەلايیت لا دروست بوو.
مامەستايەکمان هەبوو لەسەرەتايی. پێڵی(پێنجی سەرەتايی) بووم کە ئەو هاتە دێيەکەمان، ئەو مامەستايە دواتر بە تەمەتی(ئيسلامی ئادیکاڵ) و شت، چەندساڵێک دەستگيرکرا.
دوای ئەوەی خەی گواستەوە بە دەڤەرێکی تر و دێيەکی تر(دەمکی کورت بەرلەوەی بگيرێت) ڕۆژێک گوتی: وەرە سەردانيم، منيش سەردانيم کرد.
لەو دێيەی ئەو بەی چووبوو، ئەوارەکە پياسەيەکمان کرد. گوتی شەماڵ سەيرکە، ئەوماڵە دەبينيت؟
ئەو ماڵی مەلايە و مەلا سەتەلايیتی داناوە!
من و ئەو مامەستايە پەمان تاوان و شتێکی زۆر سەيربوو مەلايیت و

شيبـــــوونەوە.. عەبـــدولڕەحمان فەرهادی

هەر دەڕەی ئەوە ڕەژە بوو
خەم و پەژاوی لاستیکی پینەکراوم
ڕەژم تا تاقی هەواره
لە سەرەنوشك و گوفەکان بەسەر دەبرد.
هەر دەڕەی ئەوە ڕەژە بوو
خەم و دەستەیە منداڵی چەتوونی
مناڕەی چۆڵی
شلپوهۆ بەنۆو زەلکاوی
قامیشەڵانان غارغارەمانبوو
قۆڵغانمان دەخوارد و
دەهاتین کونە مەرووستانمان کوڕ دەکردەوە
شانە زەرگەتەمان ئاگر دەدا
داروچکەمان لە کلکی تەیارەکان دەخست و
دەوبەست و دەوبەست دوایان دەکەوتین
هەتا دەگەیشتینە سەر گەراکانیان.
هەوارانیش وەك سمڕە
بە قەدی درەختەکاندا هەڵدەگەاین
ساقەتە سۆرەی
سەر تازە جوقاو لە هەڵکانمان
لە سەری سەرەوەی دار سەرووەکانەوە
بۆ یەکتری هەڵدەدا خوار.
داردوولکەکانمان
لە پەنجەوانە لاستیکەکانی
سیستەر سەبیحەی دراوسێمان
دروست دەکرد

ۆژانە پاساری و سۆسکە و تفتیلك و
هەنگاوە و مەلیچک و تیترواسك و قومری و کۆترەشینکەمان
زۆر بەڕەحمانە جووکە و گمەبێ دەکرد.
وای خوایە گیان چ شێت و هار و دەبەنگ بووین!..
هەر دەمێی ئەوێ ڕۆژێ بوو
مەلا عوسمانی برا گەورەم
لە بەرەبایی دەیگرتینەوە و
دەیبردینە لای ناسیح حەلاق و
سەروپێتەلاکی وەکو کودوو
لێ لووس دەکردین.
کە هەراش بووین
سۆز و گریە و هەڵقرچانمان بێ ئابردوو
کەوێ خەمی خستینە کێڵ
وەی لێڵ.. وەی لێڵ.. وەی لێڵ
خەممان کرد بە
پیت و وشە.. ڕستە و کتێب
سۆز و گریە و هەڵقرچانمان
بێ ساڵانی تەمەنی زوو
گۆچانیشی خستینە مست،
ئێستاکێ.. من
چاوەڕێی ڕۆژانی ترم
لەدوای هەڵفینی ڕووحم،
لەدوای تەسلیم بوونی جەستە بە وێرانەخاکی ئەوێ
کوێەکەم دێ..
ئەنگوستیلە پێ لە نقێمەکەی دەستی چەپم
گشت پاندانە پارکەر و شیشەرەکانم
جانتا چەرمە پێ لە نامە کێنەکانم
بۆینباخە نارنجی و مارۆنییەکەم
قاتە ئوتووکراوەکانم
چاویلکەکانی خوێندنەوەم.. ئایفۆنەکەم
میدالیا و کلیلەکانم
سەعاتە زنجیرەدارە سۆ قورمیشییەکەی مێچکم
سیدییە پێ لە گۆرانییەکانی ناو قەمەرەکەم
ئادیۆ گرێندیکە دیجیتاڵەکەی کە
مۆجیدی هاوڕێم بەدیاری پێشکێشی کردبووم
لاپتۆپێکەم.. کە پێە لە نهێنیی پیرەمێردانە
پێاوپێە لە چاتی هەڵگیراو

لەگەڵ ئەم نۆرە، ئەو مێ
تژی لە وێنەی دەگمەن و بیرەوەری،
لە بەردەم باخی شار
بە بەرچاوی خانەنشینانی هاوڕێم
لەسەر عەرەبانەیەکی شەقوشڵ
مەزاد دەکا.
ئەرشیفی وێنە زەوەندەکانم
کە لێوانلێون لە ژیاننامەی
ئیسماعیل گەیلانی و
مەهدی خۆشناو و
پیربا مەحموود و
دوکتۆر مارف خەزنەدار و
ئەنوەر مەسیفی و
کەریم شارەزا و
جەوهەر غەمگین،...
لەو گۆڕەپانە ئادەخا
کە هەر هەمووی بە ماوەی دە دەقیقەیە
دەبن بە ئاردی ناو دۆك،
دەبنە تۆزی دەم ڕەشەبا.

■هەولێر ٢٠١٦■

گرنگییەکانی هاوڕێیەتی بە منداڵان.. ڕزا شوان

هاوڕێیەتی بریتییە لە پەیوەندیی ئارەزوومەندانە لە نێوان دوو کەس یا زیاتردا، لەسەر بنەمای ڕێز و خۆشەویسی و دڵسۆزی. بە زۆریش لە نێوان ئەو کەسانەی کە هەمان گرنگیدان و هەستیان هەیە. هاوڕێیەتی بەشێکی گرنگە لە ژیانمان، ناتوانین بەبێ هاوڕێ هەبکەین. چونکە لە هاوڕێتییەوە زۆر وانە و پەند فێردەبین وەردەگرین. بە دەژایی ژیانمان کەسانێکی زۆر دەناسیت و دەبینیت بە ئاشنا و بە ناسیاوی یەکتری. بەڵام تەنیا

هەندەکیان بە هەمیشە لەگەڵماندا دەمێنێوە. ئەوانەش هاوڕێ دەسەز و راستیەکانمانن. کە لە شەنەیی و تەنگانەدا، لە خۆشی و ناخۆشیدا، لە شایی و شیندا، لەگەڵمانن و بەسەرماندەکەنەوە و پشتمان بەرنادەن. ئەم هاوڕێ دەسەزانەشمان گرنگترین سەروەت و سامانن. دەتوانین متمانەیان پێبکەین. بەختەوەریش ئەو کەسانەن کە هاوڕێی دەسەز و بە ئەمەک و متمانەپێکراویان هەیە.
بیرمەندی یۆنانی (ئەرستۆ) دەڵێت:"گەر دەربارەی هاوڕێیەتی لە من دەپرسیت، ئەوێیە کە گیانێکە و لە دوو جەستە دایە".
بیرمەندی کوردیشمان (پیرەمەرد) دەڵێت:
هەزار دەستت بە هەشتاکو کەمە
تەنها دوژمنە زەر زەر ستەمە
(شکسپیر) یش دەڵێت:"هاوڕێکانم هەژار بوون.. بەڵام راستگۆ بوون".
(دیل گارنگی) یش دەڵێت:"تا دەتوانیت هاوڕێیانی دەسەز پەیدا بکە، چونکە تا هاوڕێت زیاتربێت.. لە ژیاندا سەرکەوتووتر دەبیت".
هاوڕێیەتی راستەقینە، پیرەزترین و جوانترین و پاکترین و بەرزترین پەیوەندیی کۆمەڵایەتییە لە نێوان مرۆڤدا. هاوڕێیەتی راستەقینە روو‌کەکە بە دەسەزی و بە خۆشەویستی و بە هاوڕێزی و نیازپاکی ئاودێرێت و لەسەر خۆ دەڕوێت و باڵا دەکات.
تووژنەرەکان بە لێکەینەوە، گەیشتوون بەو ئەنجامەی، کە هاوڕێیەتی لە ژیانماندا، ئۆگەری تووشبوونی دەزگاکانی بەرگری و نەخۆشیەکانی دە کەمتر دەکاتەوە. پەیوەندیی هاوڕێیەتی، بە هەموو قەناغەکانی ژیانی مرۆڤ پەیوەست و گرنگە. تەنانەت بە منداڵانی ساواش، کە پێکەوە یاری دەکەن و هەست بە هاوڕێیەتی دەکەن.

پاڵنەر بە پەیوەندیی هاوڕێیەتی، لە زەربەی منداڵاندا زگماکییە. بە زەریش لە ڕێی پێکەوە یاریکردن دروست دەبێت. هاوڕێیەتی لەلای منداڵان خۆنەکی جوانە، پەیوەندییەکی ساکار و پاک و گونجاو و ڕاستە. هیچ بەرژەوەندییەک لەخۆناگرێت. بەڵام لە ڕووی تەندروستی جەستەیی و دەروونی و سەزداری و کۆمەڵایەتی و پەروەردەییەوە، کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر ژیانی منداڵان هەیە و دەبێت.
منداڵان هەیە بە سروشتی کراوەن و کۆمەڵایەتین و حەز بە تێکەڵبوون دەکەن. بە ئاسانی دەتوانن پەیوەندیی هاوڕێیەتی

دروست بکەن. بەڵام هەندێ لە منداڵان، پەیوەندیی هاوڕێیەتی بە بەردەنگاربوونەوەیەکی گەورە دەزانن و ناتوانن هاوڕێیەتی پێکبهێنن. هەیەکی ئەم ترس و کێشەیش بە دایکان و باوکان دەگوترێتەوە.
پەیوەندیی هاوڕێیەتی لە قەناغی منداڵیدا، کارێکی گرنگ و تەندروستە. چونکە پێکهێنانی هاوڕێیەتی، لەوە زیاترە تەنیا پێکەوە چێژ و خۆشی لە یاری وەربگرن.
لێکۆڵینەوەکان ئەوەیان سەلماندووە، کە منداڵانی گۆشەگیر، کە هاوڕێیان نییە، هەمیشە هەست بە کەم متمانە بەخۆبوون دەکەن. سەرەڕای ئەوەی کە لە داهاتوودا تووشی ئەقڵی و سەزداری و خەمۆکی دەبن.
(پێل سوارتز) دەڵێت:"زیاتر لە نیوەی ئەو منداڵانەی، کە بە پزیشکی دەروونی دەنێردرێن، بە چارەسەری کێشەی ڕەفتاری سەزداری. لەوانەن کە هیچ هاوڕێیەکیان نییە یا بە زەحمەت دەتوانن تێکەڵ منداڵانی هاوتەمەنیان ببن"
پەیوەندیی هاوڕێیەتی، گرنگییەکی زۆری بە منداڵان هەیە، یارمەتیان دەدات بە ئەوەی لە داهاتوودا، توانای پێکهێنانی پەیوەندی و پێکەوەهەڵکردنیان ببێت.
زانایانی دەروونناسی و پسپۆرانی پەروەردە لە بارەی پەیوەندیی هاوڕێیەتی نێوان منداڵان، هاواڵان و جێخت لەسەر گرنگی هاوڕێیەتی بە منداڵان دەکەنەوە و بە پێویستییەکی بایەلۆژی و سایکەلۆژیی منداڵانی دەزانن.
لە دیدی منداڵانەوە، هاوڕێ کەسێکی نزیکە لە دەروونیانەوە. دەکرێت پێکەوە بسازێن و یاری بکەن و گفتوگۆ بکەن و ڕەز لە ڕا و بۆچوونی یەکتری بگرن.

گرنگی و سوودەکانی هاوڕێیەتی بە منداڵان:
هاوڕێیەتی زۆر گرنگە بە منداڵان و سوودی ئۆرێنی زۆری بۆیان هەیە. بە کورتی و بە چێی باس لە بەشێک لە گرنگییەکانی پەیوەندیی هاوڕێیەتی نێوان منداڵان دەکەین:
١ــ هاوڕێیەتی یارمەتیی گۆشەکردنی دەروونی و جووڵەیی و کەمڵایەتیی منداڵ دەدات.
٢ـ هاوڕێیەتی یارمەتیی منداڵ دەدات، بە ئەوەی کەسایەتییەکی بەهێز و دروست و هاوسەنگ و دادپەروەر و یەکسانخواز و گۆشبین و هێواخواز و خاکی و متمانەبەخۆ و ئیرادە بەهێز بێت لە ژیانیدا. بتوانێت بەسەر شەرمکردن و ترس و دەڵەاوکی و هەر کێشەیەک بێتە ڕێی، ژیرانە زاڵبێت بە سەریاندا.

٣ـ هاوڕێیەتی منداڵ لە نەخشەیێ ئەرگانیزمکان و لە گۆشەگیری دوور دەخاتەوە. گۆشەگیریش مەترسیدارە. چونکە منداڵ لاواز و بە متمانە دڵکات و هەست بە تەنیایی و دڵتەنگی و خەمۆکی و ترس و تووڕەیی و دڵڕاوکی و نائاسوودەیی دڵکات.
٤ـ هاوڕێیەتی یارمەتیی منداڵ دەدات، بە دروستکردنی پەیوەندیی کۆمەڵایەتی. هەر منداڵێک هاوڕێی هەبێت، دەتوانێت تێکەڵ بە کۆمەڵگا ببێت و لەگەڵ کەسانی تردا هەڵسوکەوت و ڕەفتار بکات.
٥ـ هاوڕێیەتی هەستی دڵنیایی بە منداڵ دەبەخشێت. منداڵ لە دڕاوی ژینگەی خۆزانیدا، هەست بە ترس و دڵڕاوکێ دڵکات. بەڵام لە ژینگەی قوتابخانەدا، کە پەیوەندیی هاوڕێیەتی بنیات دەنێت، هەست بە دڵنیایی و ئاسوودەیی دڵکات، چونکە وا هەست دڵکات، کەسانێک هەن دژیپارێزن و بەرگریی لێدەکەن لە دژی هەر شتێک کە لێی بترسێت.
٦ـ منداڵ لە ڕێی پەیوەندیی هاوڕێیەتییەوە، فێری بەهای یارمەتیدان و هاوکاری و هاوماهەنگی و هاوڕێزی و کاری خۆرخوازی و پیاوەتی دەبێت.
٧ـ هاوڕێیەتی، یارمەتیی منداڵ دەدات بە زاڵبوون بەسەر کۆشکانی قسەکردن، ئاگەر هەبێت. زانستیی زمانەوانی بەدەست دەهێنێت.
٨ـ هاوڕێیەتی دروست و بتەو، تەندروستی و هاوسەنگیی دەروونی و شادی و چالاکی بە منداڵ دەبەخشێت، هەستکردنی منداڵ بە خۆشەویستی و دڵڤانی و گرنگیپێدانی لایەن کەسانێکی دەسەزی دەوروبەرییەوە، دەبێتە هۆی ئاوەژوی کۆمەڵایەتییەکی دەروون گۆشبین و هزر و بیرکردنەوەی ئەرێنی لەبەتە ئاراوە. هەست بەوە دڵکات، بە هێندی دڵزانن و پێگە و سەنگ و ڕێزی لە لایان هەیە.

٩ـ هاوڕێیەتی منداڵ لە خۆپەرستی و نەرگەزی و خۆبەزیاترزانین رزگار دڵکات. فێری لێبووردن و ئاشتەوایی و پێکەوەهەڵکردنی، لەگەڵ کەسانی تر دڵکات.
١٠ـ هاوڕێیەتی وا لە منداڵ دڵکات، کە کەمتر ئامڕاز ئەلیکترۆنییەکان بەکاربهێنن.
١١ـ منداڵ لە ڕێی پەیوەندیی هاوڕێیەتییەوە، زیاتر قسە و باس دڵکات و گوزارشت لە خەی لە خۆن و لە هیواکانی دڵکات. بەمەش ئاسۆی خەیاڵی فراوانتر دەبێت.
١٢ـ هاوڕێیەتی یارمەتیی منداڵ دەدات بە کراونەوە و بە

رزگاربوونی و لە شەرمی کەمئەندامیەتی. بە دڵرخستنی بەهرە و وزەی پەنگخواردووی دڕوونی.
١٣ـ لە ڕێی هاوکێیەتیەوە، لێهاتوویی و شارەزایی توانای سەرکردایەتیکردن و ڕابەری لە لای منداڵ گەشەدەکات.
١٤ـ هاوکێیەتی ئەو دڵرفەتە بە منداڵ دەڕخسێنێت، بۆ تایبەتیش بە منداڵانی کوردمان لە هەندەراندا، کە شارەزای ژینگە و کولتووری جیاوازەکان بن، لە هەمان کاتیشدا کولتووری کوردیمان بە هاوکێکانیان لە نەتەوە جیاوزەکان، ئاشنا بکەن.
١٥ـ پەیوەندیی هاوکێیەتی یارمەتیی منداڵ دەدات، بە باشترکردنی بارودۆخی لە ڕووی تەندروستیی بایەلۆژیەوە. ئەوش لە ڕێگەی یاریکردن و پراکتیزەکردنی چالاکییە بە کەمئەندامیەکانیان لەگەڵ هاوکێکانیدا. ڕێکەوتنیان لەسەر پلانی خوێندنیان، هاوبەشیکردنیان لە کەبەکەی ئەزمونیدا بە ڕەحەکی وەرزشییەوە.
١٦ـ هاوکێیەتی یارمەتیی منداڵ دەدات بە تێکەڵبوون بە کەمئەندامەکەی لە قوتابخانەدا.
١٧ـ هاوکێیەتی، پەڕە بە چەمکی سەربەخۆیی منداڵ دەدات، لە جیهانێکی تایبەتی خۆدا، کە لەو منداڵانە پێکهاتووە کە خەیانی هەیانی بژاردوون.
١٨ـ منداڵ لە ڕێی هاوکێیەتییەوە، شارەزایی لە چۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵ کەسایەتیی جیاوازەکان دەبەت.
١٩ـ منداڵ شانازی بەوەو دەکات کە هاوکێی باش و دڵسۆزی هەیە، خۆشیانی دەوێن و ئەوانیش ئەمیان خۆشدەوێت. لە کاتی تەنگانە و کێشەکانیدا، هاوکێکانی دەبن بە فریادڕەسی و لەگەڵیدان دەبن و بەرگریی لێدەکەن. هەستکردنی منداڵ بەوەی کە تەنیا نییە، ئازایەتی و هێز و بوێری و دڵخۆشیی پێدەبەخشێت.
٢٠ـ لە سایەی پەیوەندیی هاوکێیەتیدا، منداڵ هەوڵی پێشکەوتن دەدات. هەوڵی ئەوش دەدات لە کێشەگەلێک رزگاری بێت، وەک: تەنیایی و دڵەڕاوکێ و دابڕان و لە دایک و باوکی و لە قوتابخانەکەی. راز و نیازە پاکەکانی بە هاوکێکان باس دەکات.
٢١ـ هاوکێیەتی راستەقینە لە نێوان کچان و کوڕاندا، لە هەستی جیاوازی ڕەگەزی و کۆسالاری دوورییان دەخاتەوە. لەم ڕووەوە قوتابخانە تێکەڵاوە بنەڕەتییەکان ڕێکی گرنگیان هەیە، بە هەرسەهێنان بە جیاوزی ڕەگەزی.
دایکان و باوکانێکی زۆر، ڕەگری لە منداڵکانیان دەکەن، بە ئەوەی کە پەیوەندیی هاوکێیەتی لەگەڵ منداڵانی تردا دروست بکەن، لە ترسی ئەوەی نەک تێکەڵی منداڵانی خراپ و بەدڕەفتار و

ناپەسەند ببن و لێیان دەریان بکەن. تا رادەیەک ئەم نیگەرانییەی دایکان و باوکان لەجێی خۆیدایە. بەڵام نابێت هەندێش زیادەڕەوی لە ترسدا بکەن و منداڵەکانیان گۆشەگیربکەن و هەموو شتەکیان لێبکەن بە نەکەیت بقەیە. بەڵکو پێویستە منداڵەکانیان، ئازادیی پەکخەنانی پەیوەندیی هاوڕێیەتییان هەبێت، لەگەڵ ئەو منداڵانەی هاوتەمەنی خۆیانن ببن بە هاوڕێ. ئەرکی پێویستی ئەوەی دایکان و باوکانیشە، کە لە نزیک و دوورەوە، چاودێریی منداڵەکانتان بکەن و ڕێنمایی و ئامۆژگاریی پێویستیان بکەن و ناسنامەی هاوڕێکانیان بزانن. دەشتوانن سوود لەو چیرۆکانە وەربگرن کە بۆ منداڵان نووسراون و بابەتەکانیان، دەربارەی هاوڕێی دەسەزی ڕۆژانەی شێنەیی و تەنگانەن. دەشتوانن سەردانی مامۆستاکانیان بکەن و بزانن منداڵەکانتان لە قوتابخانەدا هاوڕێیەتی کێ دەکەن. دەشتوانن لە دەمی منداڵەکانتانەوە، بزانن هاوڕێکانیان کێن و تا چ ڕادەیەک لە گەیاندا ئاسوودەن.

ئەرکی ئەوەی دایکان و باوکان لە هاوڕێیەتی منداڵەکانتان:

ئەوەی دایکان و باوکان، چەن دەتوانن یارمەتیی منداڵەکانتان بدەن، بۆ ئەوەی لە هەڵبژاردنی هاوڕێی باشدا سەرکەتووبن. هیوادارم سوود لەم خاڵانە وەربگرن:

١ـ پێویستە ئەوەی دایکان و باوکان لە پەیوەندییەکانی نێوانتان، نموونە و پێشەنگ و سەرمەشقی پەیوەندیی باشبن، کە پێبەت لە خۆشەویستی و ڕێز و لێکتێگەیشتن. ئەمەش هاندەر و پاڵنەرە، بۆ ئەوەی منداڵەکانتان چاو لەم پەیوەندییە باشانەتان بکەن. بۆ چاولێکردن لە ئەوە، بتوانن پەیوەندییەکی هاوڕێیەتی دروست دروستبکەن.

٢ـ گرنگە کە ئەوەی دایکان و باوکان، ببن بە هاوڕێی یەکەمی منداڵەکانتان، لەسەر بنەمای خۆشەویستی و ڕێز و سەزداری و هەستکردن بە ئاسوودەیی دروست ببێت. بە ئەوەی بتوانن ئامۆژگاری و ئاراستەیان بکەن. بە ئەوەی هەست بە خەسەپاندنی ئەوە بکەن. ئەمەش هانیان دەدات کە بە چارەسەری کێشەکانیان داوای ئامۆژگاریتان لێبکەن و ئەوە بە پشت و پەنا و فریادڕەس بزانن.

٣ـ پێویستە خەساتە بەد و خراپەکانی هاوڕێی خراپیان فێربکەن. کە گرنگە لێیان دووربکەونەوە. هاوڕێی خراپەش لە هەوەستەکانیدا دەردەکەوێت. گاڵتە و مووبە بە هاوڕێکەی دەکات، ئیرەیی بە سەرکەوتن و باڵابوونی دەبات، ڕەز لە تایبەتمەندییەکانی

ناگرێت. هەست بە دڵنیایی و ئاسوودەبوون ناکات کە کاتێک مامۆستای لەگەڵدا دەکات.
٤ـ کە زانیتان منداڵەکەتان کەم قسەدەکات و باسی هەڵوەستەکانی لەگەڵ هاوڕێکانیدا ناکات. دەتوانن بە میوانداری، بانگی هاوڕێکانی بە ماڵەوە بکەن، لە کاتی بۆنەیەکدا، وەک: جێژنی ڕۆژی لەدایکبوونی. یا بە یاریکردن و خۆشی پێکەوە بانگیان بکەن. بە ناڕاستەوخۆ چاودێریی منداڵەکەتان بکەن. بزانن چۆن هەڵسوکەوت لەگەڵ هاوڕێکانیدا دەکات تا چ ڕادەیەک هاوبەشییان دەکات؟
٥ـ فێری منداڵەکەتان بکەن کە گرنگێ یاریی ئامانجدار لەگەڵ هاوڕێکانیدا بکات. چونکە یارمەتیی دەدەن، بە دەستهێنانی شارەزایی و فێربوونی هونەری دیالۆگ.
٦ـ هانی منداڵەکەتان بدەن، کە بە پێی بەهرە و ئارەزووی خۆی بەشداری لە چالاکییە جیاوازییە بە کۆمەڵییەکانی قوتابخانەکەی بکات و بەهرە و تواناکانی خۆی دەربخات.
٧ـ کاتێک هەست بەوە دەکەن کە منداڵەکەتان، لە لایەن هاوڕێیەکییەوە لە قوتابخانەکەیدا، ئازاری جەستەیی و دەروونی دەنەشێت و مووبەی لەدەکات. پێویستە بە خۆرایی بێنە دەنگ و لەو هاوڕێیەی دووریبخەنەوە. سەردانی قوتابخانەکەی بکەن و لەگەڵ بەڕێوەبەر و مامۆستاکانی قسە بکەن و داوای چاوپێکەوتنی دایک و باوکی ئەو هاوڕێیەی بکەن و بگەنە چارەسەری کێشەکەی.
٨ـ گەر منداڵەکەتان هاوڕێی نەبێت و حەز بە هاوڕێیەتی هیچ منداڵێک نەکات، دڵشێت کەشێکی دەروونی هەبێت. دەتوانن بیبەن بۆ لای پزیشکی دەروونی و لەوانەیە هەیکەیتان بۆ باس بکات و سوود لە ڕێنماییکانی وەربگرن.

ڕزا شوان

نۆرویج: ٢٠٢٣

(*) تا ڕادەیەک سوود لە چەند سایتێکی ئینگلیزی و نۆرویجی و عەرەبی وەرگرتووە.